

UIT&THUIS

De koning heeft spijt

Theater Een koppige oude koning die zijn eigen ondergang bewerkstelligt – dat is 'King Lear' in een notendop. Wat heeft de toneelklassieker nog te zeggen in de huidige tijd? Hoofdrolspeler Huub Stapel kiest zes quotes uit de tekst.

Vivian de Gier

Dit verhaal gaat ook over Mark Rutte, zegt acteur Huub Stapel (63). „Hij vindt dat de dividendbelasting moet worden afgeschaft, omdat hij de rijken nog rijker wil maken. Daar gaat *King Lear* over: wat allemaal gelogen wordt gedurende de verkiezingen, terwijl vervolgens de kiezers een mes in de rug wordt gestoken. De VVD was ooit een partij van cultuurhoeders, die vandaag de dag de kunst- en cultuursector in de stront laat zakken.”

King Lear vertelt het verhaal van de koning van Engeland die zijn rijk wil verdelen onder zijn drie dochters. De jongste, Cordelia, is oprecht en toegewijd, maar Lear laat zich in de luren leggen door de andere twee, Goneril en Regan, die hem later verraden. Stapel: „Het gaat over vriendschap, trouw aan mensen maar ook aan waarden en principes. Dat staat in deze tijd zwaar onder druk.”

'Kom niet tussen de wolf en zijn woede.'

„Lear ziet zichzelf als wolf en als baas van een roedel, zijn kinderen. Hij heeft besloten dat hij zijn rijk moet verdelen, zodat zijn dochters er niet om gaan vechten na zijn overlijden. De oudste twee putten zich uit in slijmerij, maar als Lear vraagt wat Cordelia kan zeggen om een nog gro-

Het gaat over de Trumps van deze wereld, je hoeft niet eens zo ver te zoeken

—Huub Stapel

ter deel van het rijk te verwerven, weigert ze hetzelfde te doen. Ze zegt: 'Ik hou van je zoals je bent en hier zal je het mee moeten doen.' Lear ontsteekt in een onverklaarbare woede en binnen vijf seconden heeft hij Cordelia verstoten. Gaandeweg de voorstelling merkt hij dat de oudste twee hem hebben verraden. Hij heeft te snel en impulsief gehandeld. Daarmee slaat hij de route naar de gekte in. Waarom wordt Lear ineens zó kwaad? Waarom verstoot hij Cordelia? Dat is een van de grootste mysteries van *King Lear*. Ik heb daar nog steeds een vraagteken bij en zelfs als ik het stuk zeventig keer heb gespeeld, denk ik niet dat ik het weet. Dat is het interessante aan Shakespeare: het blijft je bezighouden.”

'De waarheid is een brave hond die naar zijn hok wordt gezweept, terwijl een valse kwispelteef mag stinken bij het vuur.'

„Deze uitspraak van de nar wil zeggen dat list en bedrog als waarheid wordt geaccepteerd, terwijl degene die het goed met je voorheeft wordt verbannen. Dat is natuurlijk een verschrikkelijke waarheid. Diegene die superieur kan liegen, wint. Ik heb het script nu al honderd keer gelezen en ik denk steeds: hoe kan het toch dat hij zich zo in het pak laat naaien? Net als elke andere heerser die niet wordt tegengesproken, die zijn oor laat hangen naar jaknikkers, denkt hij dat hij de waarheid in pacht heeft. Dat is verbonden aan macht. Het gaat over

AD

ZIHTSTIU

de Trumps van deze wereld, maar je hoeft niet eens zo ver te zoeken, we hebben ze hier ook.”

‘Voor wie berouw te laat komt, is er geen genade.’

„Lear heeft eerst de zaak vernacheld

en zegt later sorry tegen zijn jongste dochter. Hij krijgt het pas in de gaten als het te laat is, en moet vervolgens met die frustratie het leven door. Hij maakt een ongekende neergang door. Daardoor komt hij tot allerlei inzichten. Tegen het einde van het verhaal

▲ **Huub Stapel maakt in zijn rol als King Lear een ongekende neergang door.** FOTO BEN VAN DUIN / TONEELGROEP MAASTRICHT

krijgt hij een sociaal gezicht, begint hij gewonemensentaal te spreken. Tegen het volk zegt hij: ‘Te weinig was ik er voor jullie.’ En tegen zichzelf: ‘Wij, die ons veilig in ivoren torens wanen, moesten eens voelen - wat die arme stumpers voelen, mis-

schien hadden we ons rijkdom dan eerlijker verdeeld, de goden kunnen tonen dat we toch tot rechtvaardigheid in staat zijn.’ Dat zijn natuurlijk heel mooie teksten.”

‘Sommige verdorven monsters lijken, wanneer ze naast een nog ont-aarder wezen staan, opeens een stuk aantrekkelijker.’

„Ja haha, niet de ergste zijn is natuurlijk ook een soort van compliment. Het slaat op Goneril en Regan. Hij zoekt onderdak bij hen, maar daar hebben zij helemaal geen zin in. De ene dochter is erg, maar de ander blijkt nog erger.”

‘Ik heb alle redenen om te janken, maar dit hart zal in duizend stukken scheuren voor ik jank.’

„Lear is een veel te trotse en veel te impulsieve man. Dat maakt zijn karakter complex en zo leuk om te spelen. Als je hem interpreteert als een man die langzaam dementeeert, red je het daar niet mee. Hem zien als een man die alleen zijn impulsen volgt, is ook niet voldoende om hem te doorgronden. Hij is echt een complexe geest. Maar alle interpretaties die ik heb gelezen ten spijt, niemand heeft een antwoord op de vraag waarom hij zich zo door zijn trots laat leiden en zo’n plotselinge ingrijpende beslissing neemt. Er zijn trouwens wel meer stukken van Shakespeare die dergelijke losse eindjes hebben. Dat maakt ook veel van zijn werken onspeelbaar, zoals de Henry-drama’s. Die zijn zo mager qua plot, daar kun je vandaag de dag niet meer mee wegkomen.”

‘Ik ben geketend aan een rad van vuur, mijn tranen bijten in mijn ogen als gesmolten lood.’

„Lear zegt uiteindelijk tegen Cordelia dat hij veel te laat heeft ingezien dat zij degene was die het goed met hem voorhad. Die teksten zijn mooi, maar ook ongelooflijk moeilijk om in mijn kop te krijgen. Ik ben er elke dag mee bezig en dat heb ik nooit eerder gehad. Normaal gesproken zit de tekst op een zeker moment in je hoofd en blijft het daar. Dit stuk vereist dagelijks onderhoud. Ik oefen mijn tekst tijdens het wandelen, het autorijden, in bed, overal. Het spookt de hele dag door mijn hoofd.”

■ **King Lear van Toneelgroep Maastricht is te zien t/m 12 december, toneelgroepmaastricht.nl**